

ten wij
die voor
and der
t zullen

er eelrijk
er beide
ven. Al
logische
Univer-
aan de
g leiden

uitgaat
rije Uni-
meerde
t Rotter-
art, dat
n alleen
school,
it; wan-
a om in
ers der
men het
met de
le Gere-
semina-
teerd als
insel, dat
noet om
rkennen
geduld
worden,
te plaats,
d stond,
t reactie,
d stond,
r aan de

s in ons
agen, die
belijdenis
aarin het

ig op zij
enteleden
is macht
t, dan is
in onze

of B, of
s van de
ol in den
ngen, dan
n in het

r in het
like mid-
bied zijn
erschillig
ligt zich
de ambt,
over den
tap gezet
len moet.
ntistisch
ed doen,

i de ge-
lat in dit
er beste

helpt en
r bij men
gaat ver-
terkelijke
worden.

aan het
ie „twee-
en willen

raad wijs
er ambts-
zoalangs
uurt.

deel van
sen eisch
estie van

gd wordt
ij regce-
loorgaan.
teest van
erschen.
uden on-
e kunnen
te tot het

ng. Vijfde

zalig wor-
dijde en
geheel in
tijnus ge-
lig bleek,
k in ons

Uitgave
rland der
Drukkerij

len Boer,
dat thans
en cran-
k al zijn
standpunt
schrijver
et wegge-
de schrij-
pleidooi
die met-

ogenblik-
vergeeld,
te 1903,
en, nadat
behooren
et. Naast
anuis een

en Prof.
ge tot de
berziene

Dr. H. BAVINCK. *De zekerheid des Geloofs*. Tweede vermeerderde druk. Kampen. J. H. Kok, 1903.

Het moge voldoende zijn, op deze beide herdrukken de aandacht te vestigen. Prof. Bavinck heeft beide boeken omgewerkt, en vooral bij het eerste rekening gehouden met de ingebrachte beswaren.

Dr. A. VAN DER FLIER G.J.Z. *Lesboekje over de Kerkgeschiedenis*. Pomerend, J. Muuter, 1903. Dit boekje is bestemd voor de catechisatie. Het geeft een beknopt overzicht van de kerkgeschiedenis, waarbij vooral de aandacht is gewijd aan den nieuweren tijd. Te waardeerden valt, dat de karakteristiek van de jongste vaderlandsche kerkgeschiedenis niet door allerlei havelijndheden tegen afgescheidenen en doleeren ontloerd is. De schrijver heeft getracht zoo veel mogelijk objectief te zijn.

Dr. L. ADRIANSE. *De nieuwe kerk in onze zending of kerking van de zendingverder*. Amsterdam, W. Kluwer, 1903.

Dr. Adrianse, die jaren lang als missionair predikant te Poerworejo dienst deed, en ons zendingsterrein van zoo nabij kent, was zeker de geschikte man om een toelichting te geven op onze nieuwe zendingsoord. Hij deed dit in deze brochure, vooral door de beginselen in het licht te stellen, die aan onze zendingsoord ten grondslag liggen. Voor onze kerken is deze toelichting zeker van veel belang. Wie een goed overzicht wil hebben van den nieuwen kerk, die op het gebied der zending werd ingelagen als de Middellandse Synode, zal wel doen met deze brochure zich aan te schaffen.

J. VAN DER SLUIS. *De Kerkvisitatie*. Referaat op de classale vergadering te Vorden, den 10den September 1903 gehouden. Kampen. J. H. Bos, 1903.

Wie dit referaat leest, zal begrijpen, dat verspreiding door den druk wenschelijk werd gekeurd. Een zeer nauwkeurig overzicht van de kerkvisitatie wordt gegeven van de eerste tijden der Christelijke kerk af, terwijl inzonderheid gelet is op de bepalingen der Nationale Synoden in de Gereformeerde kerken. Voorts volgt een goede uiteenzetting van het doel der visitatie en worden allerlei praktische wenken gegeven, om de kerkvisitatie vruchtbaar te maken voor het kerkelijk leven in onze dagen. Het ware wel goed geweest, wanneer de schrijver ook enkele reglementen op de kerkvisitatie uit vroeger en later tijd had laten afdrucken.

P. J. VAN MELLE. *Een en ander over de Mormonen*. Nijkerk, G. F. Callenbach, 1903.

Nu de zendingen der Mormonen ook in ons land propaganda drijven, is het goed, dat de eigenlijke leer van den valschen profet Mormon in het rechte licht wordt gesteld. Het is anders schier onbegrijpelijk, hoe een stelsel, dat een saamspraak is van dwaasheden, en dat op zedelijk gebied zoo laag staat, nog aanhangers in een Christenland vinden kan. Dr. Van Melle heeft gemeend, dat het voldoende was de geheimleer dezer secte publiek te maken, om te doen gevoelen, dat het Mormonisme lijnrecht tegenover het Christendom staat.

J. DEKKER. *Het ijdel loten*. Groningen, Jan Haan, 1903.

In verband met het wetsontwerp onder Christelijke regering, om de staatsloterij geleidelijk af te schaffen, staat dit wel kort maar zakelijk betoog van Dr. Dekker, waarom het ijdel loten zondig en door God veroordeeld is.

J. DEKKER. *Ni Dien in Maltre. De uitspraak der Revolutie*. G. F. Callenbach, 1903.

Kollum's onvermoede predikant bestrijdt in dit vlugschrift — een herdruk van enkele artikelen uit *De Vrije Pries* — den valschen vrijheidsdorst der Fransche Revolutie, die in het sociale onrecht onzer dagen tot consequente uiting komt.

Dr. H. D. DRENTH. *De voorwerpen van Diaconale Barmhartigheid*. Referaat op de jaarvergadering van saamwerkende diaconien der Gereformeerde kerken in Drenthe te Assen, den 17den April 1903.

Dr. Drenth, geestelijk verzorger te Drenthoord, geeft in dit referaat vele uitnemende wenken voor de diaconale barmhartigheid. Met name wat gezegd werd over het onderscheid tusschen kerkelijke tucht en diaconale zorg verdient wel de aandacht onzer kerken.

H. J. LEMKES. *Drie brieven over de verhouding der Christenen tot het Huwelijk*. Tweede verbeterde en met enkele aantekeningen voorzien druk. Den Haag. J. A. Voorhoeve, 1903.

In dit drietal brieven, waarvan de eerste de voorbereiding tot het huwelijk, de tweede de roeping van den man tegenover de vrouw en de derde die van de vrouw tegenover den man bespreekt, staat veel, wat voor een recht Christelijk huwelijk van belang is, en daarom verdient gelezen te worden. De schrijver gaat soms echter wel wat ver met zijn afleiding uit de Schrift van wat al of niet toegelaten is. Zoo stelt hij een langdurige verloving bestrijdt, omdat de Schrift alleen den gehuwden of den ongehuwden staat kent, zouden wij de verkeering niet durven afkeuren. Hier is uit de Schrift meer afgeleid dan Gods Woord ons zegt.

Prof. Dr. HILTY. *Geluk*. Naar het Duitsch, door Edo Timmer. J. C. Dalmeijer, Amsterdam, 1903.

De tekst is niet zeer gelukkig gekozen. Feitelijk is dit boek een bundel van losse schetsen, waarin gehandeld wordt over de kunst van arbeiden, de kunst om tijd te hebben, de redeleer van Epictetus, de kracht der goede gewoonten, geluk enz. De hoofdgedachte, die al deze schetsen verbindt, is wel, hoe de mensch door zijn wil te stalen, een krachtig karakter kan vormen en zoo tot waarachtig geluk komen kan. Ontwikkeld is er in dit boek menige bladzijde die pakt en goed doet. De schrijver kent het menschelek hart, weet zijn zwakke zijden en is een uitnemend paedagoog. Maar het Christendom van den schrijver is, trots het veelvuldig aanhalen van bijbelteksten en het beroep op de Schrift, toch van een zonderling gehalte. Omdat de moraal van het Christendom zoo heel hoog staat, acht hij het voor jonge menschen goed, om voorloopig bij de stoïcijnse moraal ter scholte te gaan en daarom drukt hij de redeleer van Epictetus over. Van het boekje van Gordon Pascha, „Beschouwingen in Palestina“, heet het, dat dit „een meer authentieke opvatting van het Christendom bevat, dan de werken van Calvin.“ (p. 21). De schrijver wil van kerkelijke dogma's en theologische wetenschap liefst niets hooren. Volgens hem geloofde Christus niet, dat „er een theologische wetenschap bestaat, en dat teekenen de theologische speculaties van Paulus, die veel te veel Joodische scherpsinnigheid en een in het Jodendom reeds gevormd dogmatisme gebruikte.“ (p. 145.) Deze uitlatingen teekenen genoeg het standpunt, dat de schrijver inneemt. Een dergelijk werk aan te bevelen, valt moeilijk.

Vrouwengeluk. *Uit vrijen wil de woe*. Een boek voor mannen, meisjes en vrouwen. J. C. Dalmeijer, Amsterdam, 1903.

De ongenoemde schrijver (of schrijfster) he sprekt hier de brandende vraag van de emancipatie der vrouw, en wijst er terecht op, dat de hoogste roeping der vrouw niet ligt in het zelfstandig optreden naast den man als zijn gelijke, maar in het huwelijk, waarin de vrouw uitvrijen wil zich aan den man geeft en hem aanrijft. In zooverre is de hoofdgedachte van dit boek juist. Maar het valt niet te ontkennen, dat menig verkeerde draad door dit betoog loopt en allerlei denkbeelden worden uitgesproken, die met de Schrift lijnrecht in strijd zijn. Dat „Christus door zijn geboorte de vrouw als zooldanig, haar bijzonner aandeel in het verlossingswerk heeft aangewezen.“ (p. 44); dat Christus gekomen is „om ons het voorbeeld van volkomen menschenwording te geven.“ (p. 126); dat wij te hopen hebben „van de vrouw als vrouw en van hare bevrijding, dat zij in aardsche zin de menschheid verlossen en volmaken zal: het eeuwige vrouwelijke voere ons omhoog!“ (p. 128), zijn voorstellingen en gedachten, die veelster aan Goethe dan aan Christus ontleend zijn. En wanneer op pag. 130 zelfs gesproken wordt van een natuurlijke overgave van de vrouw aan den man, „zooewel in als buiten het huwelijk“ als ideaal, dan komt de „vrije liefde“ om den hock van de deure gluren.

HUDO LUBENOW. *Waarvoor leven wij?* Vrij bewerkt naar het Hoogduitsch door P. Kat Pan, leeraar aan de H. B. School te Zutphen. Rotterdam. J. M. Bredée, 1903.

Gelijk de vertaler in zijn „woord ter inleiding“ terecht opmerkt, geeft dit Duitse boekje een krachtige apologie voor het Christelijk geloof. Het toont aan, waarom de zinnelijke wereld en de exacte wetenschap den mensch niet bevredigen kan en leidt hem zoo op tot de hoogere openbaring, die God in Christus Jezus ons geschenken heeft. In het algemeen kunnen wij met deze apologie van harte ons vereenigen. Ze gaat wel niet diep, levert wel geen wetenschappelijk betoog, maar toont toch voldoende aan, waarom het ongelooft der wereldsraadselen niet verklaren kan. Slechts klinkt hier en daar de toon des geloofs te zwak. Wanneer de schrijver half veronachtzigtend zegt: „Men duidt het ons daarom niet ten kwade, wanneer wij niet anders kunnen, dan den oorsprong van al het bestaande toe te schrijven, aan een alwijze en almachtige persoonlijkheid“, en hierop volgen laat, dat „het Christelijke geloof de grootste waarschijnlijkheid heeft“ (p. 19), dan moge dit niet zoo kwaad bedoeld zijn, maar de apostel Paulus sprak tegenover de heilensche wetenschap in zijn dagen anders.

Dr. M. H. J. SCHOENMAKERS. *Christendom en Dogma*. Eenige principieele opmerkingen. J. C. Dalmeijer, Amsterdam, 1903.

Dr. Schoenmakers was vroeger Roomsche priester en werd nu modern theoloog. In dit werk geeft hij rekenschap van zijn breken met de Roomsche kerk. Volgens hem is het geweten de stem Gods; bestaat alle religie in het volgen van het geweten; moet het geweten zelfs als keursteen dienen voor de Schrift en de leer van Jezus, en is het dogma, hoewel een noodzakelijke doorgangsvorm, toch in den grond met het Christendom in strijd. Deze korte aanduiding van het standpunt van den schrijver moge volstaan om dit werk te karakteriseren. Een dergelijke b-strijding van de Roomsche kerk komt alleen de moderne theologie ten goede, en verzaakt feitelijk het Protestantisme in den historischen zin des woords.

D. VAN WIJCK. *Zettende Zicht. Kerstliederen voor Scholen en Huisgezinnen*. Te Leiden bij D. Donner, 1903.

We betwijfelen of het noodig is, waar zoo schoone Kerstliederen bestaan, er nieuwe aan toe te voegen, wanneer de schrijver geen dichter is bij Gods genade. En met alle waardeering voor de goede bedoeling van den schrijver, houde hij ons de opmerking ten goede, dat de dichterster in deze liederen door ons te vergeefs is gezocht.

„Bethel“, stads- en dorpsalmanak voor het schrikkeljaar 1904, onder redactie van H. Pierson, 's Gravenhage. W. Beschoor, 1903.

Bethel is een oude bekende. Het bleef reeds zijn twee en veertigsten jaargang. Het mengelwerk bevat ditmaal enkele historische schetsen, een paar gedichten en enkele meditaties.

Mr. J. VAN DEN BRAND. *Slavenordonantie en Koelooronnantie geleeld door een Ontwerp. Arbeidswet*. Amsterdam, boekhandel Voorheen Hoveker en Wormser, 1903.

Mr. Van den Brand zet in deze nieuwe brochure zijn strijd tegen de koelooronnantie voort. Ditmaal draagt de critiek meer een zakelijk karakter, en werkt de schrijver minder met schrilte beelden uit de werkelijkheid. Vooral dient het gewaardeerd, dat Mr. Van den Brand naast zijn scherpe critiek gepoogd heeft, in een ontwerp arbeidswet een nieuwe regeling voor te stellen, waardoor aan de bestaande misbruiken een einde kan gemaakt worden, en ook voor de koelies een rechtvaardiger regeling getroffen wordt.

Uit de Pers.

Uit het Zendingblad der Gereformeerde Kerken nemen wij ditmaal den brief van Dr. Dijkstra aan een vriend te Antiochie over:

Gel. — Onlangs deed een onaangenaam bericht de ronde. Zending J. P. D. den Houter te Beo, op de Talaoer eilanden, zou naar het getuigenis der geneesheeren gestorven zijn ten gevolge van onvoldoende voeding“. m. a. w. van den houter. Natuurlijk wordt dit in verband gebracht met zijn traktement, / 150. — per maand. Nu komt de Zending G. F. Schoder te Taboacan, op de Sangir eilanden, hier tegen op. Hij verhaalt dat hij zelf, en al zijn mede Zendingen op de Sangir en Talaoer eilanden, niet meer traktement hebben dan / 150 en dat hij en de anderen er gezond en frisch bij blijven. Hij gaat verder en vertelt, hoe hij op datzelfde Beo 2 1/2 jaar met zijn vrouw gearbeid heeft en deze tijd de gelukkigste van zijn leven was. Hoe hij er nooit gebrek getuigd heeft en hoe / 150 per maand voldoende is, als het Zendingbestuur bovendien zorgt voor een flinke, geschikte woning. Dat had Br. Den Houter te Beo. Ook verkeerde hij in gunstiger omstandigheden dan Br. Schroder wat de correspondentie betreft, doordien er vaker een stoomboot aankwam, dan in den tijd van Br. Schroder.

Maar dan gaat hij vertellen hoe ze er leefden. Hij hield kippen, eenden, ganzen en zelfs varkens, en deed de moeste om te zien te houden op dit ver en om vleesch in te zetten, enz. enz. Voorts leefde hij van betgeen het land oplevert. Brood kon hij niet krijgen en zijne vrouw kon het ook niet bakken, omdat er geen gist was, totdat ze eindelijk leerde het deeg te laten rijzen met behulp van gist ananassap. Des morgens, des middags en des avonds aten ze rijst met inlandische groente, wat elcstruif als toepijns en een enkel keer ook een stukje vleesch, kip of varkensvleesch. Dit laatste

onderstreept ik; ik schrijf er niet meer van over. Als zij nog meer van deze zaak wilt weten, zoekt dan op de *Nederl. Zend. Bode* 1903, No. 43, bezonder No. 20, 30 en 34.

In hun traktement zal nu wel verbetering komen. De Tweede Kamer trok nu voor elken post / 3500 uit. Als hiervan helpers enz. betaald zijn, blijft er wel / 2400 over.

Nu is mijn oordeel, dat het niet zomaar iemand, dien wij naar een afgelegen oord zenden om aldaar ons werk te doen, jaar uit, jaar in te laten leven van rijst en nog eens rijst, en daarmee uit. Die menschen zijn daar om te vertegenwoordigers en wij moeten goed voor hen zorgen. Ik ben heel blijde dat niet een van onze (Gereformeerde) broeders in Indië van / 150 behoeft te leven. Het is mij aangenaam dat ook de minste nog / 50 meer heeft. Onze broeder W. Post te Melolo verkeert in verscheiden opzichten in gelijksoortige omstandigheden als die broeders te Beo; maar zijn traktement is / 75 hooger. Ik hoop dus dat hij nog iets meer kan krijgen dan rijst en een enkel keer een stukje kip. Maar hij is zeer krank. De tijd dat hij op Soemba blijft, zal wel niet lang meer zijn. Brengte de Heere br. Wielinga bij hem eer het te laat is!

De Wijers; (of liever »De Getuige“, want Dr. Wijers mag men niet zeggen als men van »De Getuige“ spreekt; dat zijn geen goede persmanieren, het spijt mij dat ik dit niet een paar maanden eerder geweten heb); »De Getuige“ dan beleeft tegenwoordig schoone dagen. Hij is aan het vechten met de Indische pers en dat gaat natuurlijk zoo, dat de vloeken er af vliegen. Dat is zoo Indische manier. In het land van peper schrijft en spreekt men gepeperd.

Hij had het over den Aijeh oorlog. Naar aanleiding van de overgave van een der laats C Atjesche hoofden, Polem, schreef hij:

»God deed dit jaar, onder dit Ministerie, groote dingen aan land en volk. Eerst een binnenlandsche revolutie bedwongen en thans de meer dan dertigjarige oorlog met Aijeh beëindigd.

»Eerst aan Generaal Van Heuts voor zijn cordaat, bevel op treden!

»Eerst zijner wakkeren medestanders, die ginds de hitte van den strijd verduren!

»Maar bovenal dank aan God, Die wijsheid en moed schonk om sds te staan en de eere van Nederland voor heel de wereld te handhaven!

En dan begint hij in een volgend nummer:

»Aijeh onderwerpt zich. Deze heugelijke tijding verspreide zich en wordt door de berichten, die vandaar tot ons komen, week aan week steeds meer waarheid.

Verder zegt hij:

»Nederland is voogd. Het volk Souverein. Het is ons Aijeh. Het zijn onze Aijehers, die wij hebben op te voeden, tot een hooger trap van beschaving te brengen, hebben te ontwikkelen, zoodat God Zijn eere van dat volk erlangt.

»Voor onze rekening liggen die zielen.

»De jongeren onder hen moeten een Christelijke opvoeding ontvangen, op die best en beste manier worden onderwezen, en straks als wel toegeruste Christenen hun volk de zegenen van den Christus en van de Christelijke beschaving brengen.

»Dit is de weg. Dit onze dure roeping!

Ik vind dat mooi gezegd. Men zou zeggen, daar kon nu niemand iets op tegen hebben. Maar nu moet hij het *Batavisch Nieuwsblad* hooren. Spot ten geen gebrek:

»Overigens ontsteekt »De Getuige“ een licht dat jammer genoeg, al die dertig jaren van den Aijeh oorlog onder den korenmaat is gebleven. Hadden wij in het begin van den oorlog, toen, vóór dien, Zendingen naar Aijeh gestuurd, dan was er waarschijnlijk geen druppel bloed gevloeid, geen cent veraort... Een Zending had het klaar kunnen spelen des onverzoenlijks te bekeeren tot zacht aardige lammeren. Het is jammer!

En De *Taschante*, niet minder scherp, zegt er van:

»Gelukkig bestaat er voorloopig geen kans dat Dr. Wijers benoemd zal worden tot Gouverneur van Aijeh. Waren wij het, wij zouden Zijn Welgerade in het belang der openbare rust en dat van zijn eigen huid, den toegang tot dat gewest kortaf weigeren.

Gij kunt het antwoord van »De Getuige“ warden. Het is scherp, zakelijk, prachtig. Hij zegt onder meer:

»Een Chinees mag ongehinderd zijn godsdienst propageren.

»Een Mohammedaan mag, waar ook, voor den Islam jiveren.

»Een Boeddhistisch Theosof mag uit Europa komen om hier onder de Christenen lezingen te houden en aanhangers te winnen.

»Niemand hummer behoef voorziet te zijn van een soort toelating als in art. 123 R. R. bedoeld. Dat is alleen noodig bij de Christenleeraars, priesters en Zendingen, die verbreiders der besmettelijke ziekte, die Christendom heet. Die moeten een bijzondere toelating, als een Ho'landsche »Vergunning“ voor den verkoop van s erken drank kunnen vertoonen. Heidensche en Mohammedaanse priesters en Boeddhistische theosofen behoeven die niet. Dat zijn heilzaambrengende aleleers!

»Is het dan wel te veel gevraagd, dat wij van een Christelijke Regering eischen:

»Gelijkstelling van het Christendom met het mohammedanisme en heidendom!

»En zou het *Bat. Nieuwsblad* dan in eerste bijven beweren, dat God's Woord niet krachtiger en verder reikt dan het woord?

»Zal het *Bat. Nieuwsblad* ontkennen, dat de trouwste onderden aan Nederlands gezag zich daar bevinden, waar het Christendom wortel schoot.

»Zal het *Bat. Nieuwsblad* het verschil niet willen toegeven dat er bestaat tusschen een buken voor de overmacht en een gehoorzamen van Gods wil?

»De Getuige“ ga zoo voort. Het is reeds veel gewonnen dat de machtige Indische pers acht geeft op hetgeen geschreven wordt, en »De Getuige“ heeft dat grootdeels aan den pittigen stijl van zijn redacteur te danken. Wij zijn hartelijk blijde dat wij zoo'n getuige in Indië hebben.

Hiermee moet ik dit schrijven wel sluiten. Het eerste jaar van ons Zendingblad ligt weer achter ons. De vermeende uitgave is boven bedde en boven verwachting goed ontvangen. Het aantal onzer lezers overtreft de 20,000. En nog is er plaats voor meer.

Nog zijn er kerken waar ons blad in het geheel niet of slechts door enkelen gelezen wordt. Zou onder onze lezers ook hier en daar iemand zijn, die in zijn kring eenige intekenaars wil verzamelen. Hij zal er de Zending zeer mede dienen.

Intusschen zegene God u en Zijn werk over vloedig in 1904.

Vooraf de laatste mededeeling is verrassend. Ze toont wel, hozeer de belangstelling in onzen zendingenarbeid steeg.

Officiële Berichten.

HOOGEVEEN, 16 Dec. Heden werd alhier door den Kerkeraad, nadat vooraf de gemeente er in was gekend, beroepen de WelEdele heer Dr. K. Wielinga, cand. tot den H. Dienst, onder bepaling, om als missionair predikant gezonden te worden naar t zendingsterrein, Eiland Soemba. De Heere zegene dezen arbeid tot nitbreiding Zijns Koninkrijks.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk te Hoogeveen

J. IMKER HZ. (Scribe).

Buitenland.

Duitsland. De eenheid der Duitische Evangelische landskerken. De verschillende landskerken in Duitsland hebben na jarenlange besprekingen het zoover gebracht, dat zij een orgaan hebben, waardoor zij zekere eenheid naar buiten kunnen openbaren.

Er werd een Ausschuss gekozen, die alle Duitische Evangelische Staatskerken moet vertegenwoordigen.

Dit lichaam kwam den 10-11 November voor het eerst te Dresden bijeen en besloot toen een broederlijken groet aan het Duitische Vaderland te brengen. In dit stuk komt o. a. het volgende voor:

Het herinnert er aan, dat sedert honderd jaar der Duitische Evangelische Christenheid een uitwendige band van eenheid ontbroken heeft. Toen het oude rijk was ondergegaan, waarin de kerken eene gemeenschappelijke vertegenwoordiging hadden, bleef elke landskerk op zich zelve staan. Daarop ontwaakte een krachtig streven naar eenheid, dat blijkens de geschiedsteden door Gods genade in de herstelling van het Duitische rijk zijn triumf vierde. In den zelfden tijd werd de Roomsche kerk in Duitschland door hare eenheid krachtig. Ook de Duitische Evangelische kerk heeft in de verloopende eeuw groote dingen gezien. God schonk trouwe getuigen der waarheid, door wier dienst het geloof aan het Evangelie tot nieuw leven kwam. Nooit te voren was zij zoo rijk aan werken der barmhartige liefde. Door den baanbrekenden arbeid van leeraars van betekenissen, is ook het licht (?) der godgeleerde wetenschap in de Evangelische kerk ingedrongen.

Maar wie heeft het niet smartelijk gevonden, dat elke uitwendige band van eenheid ontbrak? Geen wonder dat duizenden met ons uitgaen naar een vaste aaneensluiting. Gode zij dank is daarmede nu een begin gemaakt. Na de goedkeuring der landsheeren en onder de toestemming der kerkbesturen is al vertegenwoordigers der hoogste kerkbesturen de Duitische Evangelische Kirchenausschuss gevormd.

Wij willen geen nieuwe kerkformatie naar het voorbeeld van een wereldlijk rijk. Dit willen wij niet, en al wilden wij dat, wij zouden het niet kunnen. Ook is het rijk onzes Heeren niet van deze wereld. De kerk van elk land zal gelijk te voren volgens hare belijdenissen, naar hare eigenaardigheid en volgens hare ordeningen en inrichtingen leven.

Maar er zijn gemeenschappelijke belangen, die willen wij bevorderen; gemeenschappelijke goederen, die wij willen verdedigen, een gemeenschappelijke nood, dien wij willen lenigen.

Wanneer voortaan weder een Rijkswet tot stand komt zal, die niet zonder betekenis voor het Godsdiensgeve leven wezen zal, zoo zal die niet meer onder den sterken invloed van de andere kerken tot stand komen, terwijl de groote Evangelische meerderheid van het volk niet vertegenwoordigd wordt. Ook wij willen op het gegeven oogenblik den mond openen en ter plaatse waar het behoort, de belangen der Evangelische kerk bepleiten. Wij hebben den vrede lief, en willen waarlijk niet de kloof, die op Gods dienist gebied bestaat, dieper maken.

Maar wanneer de eer van onze Evangelische kerk openlijk gesmaad wordt, mag het niet van de omstandigheden afhangen, dat en hoe die verdedigd wordt — wij willen bij de hand zijn, om het dadelijk voor haar op te nemen.

Het groote wereldverkeer heeft ook de Evangelische kerken buiten Duitschland nader tot ons gebracht. Maar tot wie konden zij zich tot hietoe wenden, als zij met de Evangelische kerk van Duitschland gemeenschap zochten? Elke roepstem, die van buiten komt, willen wij voortaan vriendelijk beantwoorden, en alles doen, om den band der gemeenschap met de broeders buiten Duitschland nauwer te maken.

En hoevele kinderen onzes volks gaan uit ons land de wijde wereld in! Zij mogen noch voor de Duitische taal, noch voor hunne kerk verloren gaan. Ons oog zal hen in liefde volgen. En daar ook hier samenwerking meer belooft te zullen uitwerken, dan wanneer ieder op zichzelf hulp verleent, zoo willen wij den nood der Duitische kolonien, alsook in de diaspora buiten Duitschland, zooveel mogelijk met eerbiedigheid van ieders belijdenissen, gemeenschappelijk tegemoet komen. En hoevele gelegenheid zal er nog buitendien zijn, om werkzaam te zijn voor de gemeenschappelijke belangen der Evangelischen!

Dus komt met de Duitische Evangelische Ausschuss geen nieuw kerkelijk opperbestuur zijn intrede doen. Wij willen alleen een dienst bewijzen, dien de Duitische Evangelische kerk dringend noodig heeft, en die op andere manier niet bewezen worden kan.

Het stuk eindigt met een herinnering aan hetgeen Luther voor het Duitische volk geweest is en met den wensch, dat iets van den geest van den grooten reformator de mannen zal bezielen die zich opmaken om de eenheid der Evangelische kerken in Duitschland tot open baring te brengen.

Wat zullen wij tot deze dingen zeggen? Wij Gereformeerden kunnen in zulk een vergadering van mannen, die gekozen zijn uit de hoogste besturen der verschillende kerken, ons ideaal niet vinden. Ook komt het ons voor, dat de uitwendige eenheid der Roomsche kerk den Evangelischen in Duitschland te veel tot model geleid heeft. De geest die dezen Ausschuss bezielt, komt ons bedenkelijk voor, wijl hij roemt in de vorderingen der Duitische Theologische wetenschap, die volgens ons zooveel onheil heeft geschied; men denke aan den arbeid van een Strauss, Baur, Wellhausen en Delitzsch. Doch de bestaande verhoudingen en zienwijzen in aanmerking genomen, kan de Ausschuss wel iets goeds uitwerken. In elk geval moesten wij er nota van nemen, dat hij tot stand kwam.

N-Amerika. Inbreuk op de individuele vrijheid.

Geen land ter wereld, waar de kerken zoo vrij zijn als de Verenigde Staten van N-Amerika. Er is in dat land geen staatskerk die boven andere kerken bevoorrecht wordt; alle kerken moeten in haar eigen onderhoud voorzien; het niet betalen van grondlasten is het eenige voorrecht dat de kerken genieten, doch zij genieten het alle.

Dit neemt echter niet weg, dat soms in dezelfde nieuwe wereld inbreuk gemaakt wordt op de individuele vrijheid. Zoo geschiedde het enige jaren geleden dat de overheid van een staat in N-Amerika besloot, dat niemand over de grenzen van haar gebied mocht komen, of hij moest gevaccineerd zijn. Al reisde men per spoorweg, zonder uit te stappen, door dien staat heen, men werd gedwongen vóór men verder kon, zijn coupé te verlaten om eerst de vaccinatie te ondergaan. Wilde men zich niet aan die kunstbewerking onderwerpen, dan mocht men niet verder reizen. Ten onzent zou door een ieder zulk een optreden van de overheid scherp veroordeeld worden, doch in Amerika schijnt men met zulke dingen vrede te hebben.

Wij dachten aan het bovenstaande, toen wij lazen dat in den staat New-York iemand door het hof van appel veroordeeld is, omdat hij een aanhang is van de zoogen. Christian Scientists, die onder leiding van mevrouw Eddy te Boston de leer drijven, dat alle kwalen en ziekten door gebod te genezen zijn. De man werd veroor-

deeld omdat zijn dochtertje, die lijdende geweest was aan bronchitis of ontsteking van de luchtpijp, daaraan gestorven was zonder dat hij voor zijn kind geneeskundige hulp ingeroepen had! Wel had hij getracht het kind door middel van gebed te genezen. Toen het gestorven was, werd de vader ter verantwoording voor de rechtbank geroepen, omdat hij tegenover het kind een misdadig verzuim had gepleegd. De rechtbank veroordeelde hem tot het betalen van een geldboete van 500 dollars of tot een gevangenisstraf van 500 dagen.

De zaak kwam in hooger beroep met het gevolg, dat de vader van alle rechtsvervolg werd ontslagen. Doch toen het rechtsgebed werd voor het hof van appel, werd de uitspraak van de eerste rechtbank bevestigd, en die van de tweede vernietigd. De tweede rechtbank had aangenomen, dat het hier een godsdienstige vraagstuk gold, en dat daarom van het opleggen van een straf geen sprake kon. Het hof van appel grondde zich op het feit, dat de wet van den staat eischt, dat een vader of voogd bij ernstige ziekte van zijn kind of pupil, verplicht is de hulp in te roepen van een arts, die door den staat vergunning heeft tot uitoefening der artsynkunde. Met godsdienstige meeningen en geloofsaenen, heeft het gerechtshof niets te maken. Het was er de rechtbank niet om te doen, een grens te stellen voor den invloed van den geest op het lichaam, hij wilde geen meening uitspreken over de mogelijkheid om door de kracht des geloofs of door de macht van het gebed ziekten te genezen! Het gerechtshof nam eenvoudig de wet gelijk die daar lag, en paste die op het onderhavige geval toe. Wij vragen echter: komt de vrijheid van concurrentie bij zulke wetten, en bij zulk eene toepassing der wetten, niet in gevaar?

Hoe noodig is het, dat in de nieuwe wereld de antirevolutionaire beginselen worden gepropageerd. Wij houden er ons van overtuigd, dat menigen in Amerika er niet van overtuigd is, dat eene wet, die aan elken vader of voogd voorschrijft om voor zijn kind of pupil in geval van ziekte, een door den staat gekijkt geneesheer te nemen, op revolutionairen worde stoelt. Waarlijk, onze Gereformeerde broeders aan de overzijde van den oceaan hebben eene schoone roeping!

WINCKEL

Voor Kinderen.

KERSTVREUGDE.

We zullen, zoo het God behaagt, over enkele dagen, aan het einde der week die we nu ingaan, weder het Kerstfeest, d. w. z. Christustfeest zien aanbreken, 'twek ons herinnert, dat geboren is „de Zaligmaker